

L'indi Baruta

Article núm.1

Colom, el Llobregat i Baruta

A l'inici de la Marca Hispànica del Llobregat, a la banda del riu segura, hi havia els molins del Comte-rei i, a l'altra banda de la frontera fluvial, el braç armat de la Corona, el Baró de Cervelló. Els Cervelló, amb les seves diferents branques i llinatges, podrien ser alemanys, amb el doble sentit de la paraula, que agafaven el nom del territori que ocupaven, així a Lleida serien els Cervera, a Girona els vescomtes de Bas o a Sardenya els Arborea. Sembla que els cérvols dels Cervelló representen el poder germànic militar i econòmic dels comtes-reis de Barcelona. Presents des de l'inici de la Reconquesta, tenen el seu gran monestir particular a Santes Creus, i en la recerca del Projecte Eleonora en el segle XIV són conqueridors i governadors de l'illa de Sardenya.

En la conquesta de Sardenya de l'any 1323 moren integrants de la família Cervelló i anys més tard, el 1348, el governador de Sardenya Guillem de Cervelló i els seus fills també moren defensant l'illa. El nou governador serà Riambau de Corbera, qui també morirà i serà substituït pel senyor de Torrelles de Llobregat. Al final de la conquesta apareix un protagonista nou, el senyor de Santacoloma.

Cervelló, Corbera de Llobregat, Torrelles de Llobregat i Santa Coloma de Cervelló son localitats veïnes que pertanyen al territori de l'antiga Baronia de Cervelló, quan anava des del riu Llobregat fins al Penedès. Els successius substituïts en el govern a Sardenya canvien de nom, però el seu origen físic es troba en el territori dels Cervelló.

No sembla lògic que els conqueridors del Llobregat financessin, formessin part activa i fins i tot portessin la iniciativa en les conquestes des del segle IX fins al segle XV i de cop i volta, com per art de màgia, desapareixen set segles de lideratge, precisament en la descoberta del més gran dels botins: la conquesta dels nous tresors d'Amèrica.

Està demostrat que la gent procedent de Santa Coloma deriva a cognomenar-se de Santacoloma (tot junt), més tard Coloma, i finalment Colom o Columbus. Se sap que el riu Llobregat té els seus orígens en el llatí *Rubricatus* i també es coneix que Colom procedia de la Terra Rubra. La gent de Santa Coloma de Cervelló viu a tocar amb el riu Llobregat i per tant podrien ser considerats originaris de la Terra Rubra.

El naixement de Santa Coloma de Cervelló, o de Montpedrós si tenim en compte la toponímia primitiva, va lligat a la repoblació del marge dret del riu Llobregat en el darrer quart del segle IX. En temps de Guifré el Pilós s'ocupà el territori

d'aquesta banda de riu, es fortificaren els castells existents i se'n feren de nous. El castell nou de Cervelló, situat al cim de Montpedrós, fou un dels que s'hi van construir ja al segle X. Es va construir una església i unes poques cases de pagesos constituïren el nucli, a part que, disseminades per tot el terreny, hi havia grans cases pairals. A l'arxiu parroquial encara es conserva el document més antic trobat a Santa Coloma de Cervelló, un pergami on hi consta el testament que en Pons i Vilar Ardiaca de Barcelona féu el 9 de gener de 1213 davant el notari Pere de Bages. La parròquia pertanyia al castell de Cervelló, i va agafar el nom de Santa Coloma, verge i màrtir nascuda a Sens (França), la devoció a la qual s'havia estès per Catalunya durant l'Edat Mitjana i donà el seu nom a moltes altres poblacions. El topònim Montpedrós va canviar-se pel del llinatge Cervelló, el qual va donar lloc a l'actual Santa Coloma de Cervelló.

El Llobregat ha estat terra de grans i famosos mariners. Els Cervelló comandaven els vaixells en la conquesta de Sardenya i els Requesens de Molins de Rei encapçalaven les naus en les conquestes dels regnes de Granada i de Nàpols, i van ser finalment els herois de la famosa batalla de Lepant. On són els mariners i conqueridors del Llobregat en la conquesta d'Amèrica? Com els Arborea ho són a Sardenya, són els Colom els representants del llarg braç dels Cervelló a Amèrica?

En la 16a generació de la genealogia de la família Fernández Esquerdo trobem, a tall d'exemple, gent del Llobregat amb el cognom Colom: Salvador Colom, fill de Bernat Colom Beuloví i Joana, va néixer a Sant Boi de Llobregat (localitat veïna a Santa Coloma de Cervelló). Casat amb Elionor Ricart Martí van fer els capítols matrimonials el 1506.

Segons altres informacions, en el segon viatge a Amèrica, organitzat des de Barcelona, surten amb Colom el Pare Bartomeu Casaus - que va pronunciar el discurs precursor dels drets humans a favor dels indis davant l'emperador Carles I a Molins de Rei -, Antoni Alemany, Pere Requesens i també Miquel Ballester, que va ser el primer a plantar sucre a Amèrica, acompanyats de molts altres catalans.

En el darrer llibre *Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya*, de Jordi Bilbeny, en el capítol dedicat a *El regne català de Sicília*, escriu que un mariner de cognom Baruta va anar amb un dels viatges d'en Colom i com aquesta nissaga Baruta estava arrelada a Catalunya, paràgraf que reproduïm sencer al final de l'article i del que en volem destacar dues afirmacions:

1.- *Àdhuc sabem que un dels mariners que naveguen per les Antilles al 1497 –i que molt probablement hi hauria d'haver anat en la segona expedició d'En Colom– és un espanyol, “veí de Tràpena, a Sicília”*. Però el més rellevant i sorprenent de tot plegat és que aquest mariner es cognomena “Baruta”...*

* Cf. GIL, Juan, *Mitos y utopías del Descubrimiento: 1. Colón y su tiempo*; Alianza Universidad-577, Alianza Editorial, SA; Madrid, 1989, nota 66, p. 82.

2.- *I al Fogatge de 1497 –just a l'època de què parlem–, un Bartomeu*

Baruta consta com a cap de casa a la vila de Molins de Rei... Suara ha mostrat com els Baruta eren ciutadans de Barcelona.*

**Vg. IGLÉSIES, Josep, El fogatge de 1497. Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1991, vol. I, p. 166.*

La possibilitat que el mariner Baruta acompanyant de Colom fos de Molins de Rei, desvetllà de nou el meu interès.

Josep Barba Raventós
Recerca de moliners.com

Escut de l'Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló

Can Colomer (Santa Coloma de Cervelló - Baix Llobregat)
Documentada des del 1225.

Àdhuc sabem que un dels mariners que navegaven per les Antilles el 1497 –i que molt probablement hi hauria d’haver anat en la segona expedició d’en Colom– és un espanyol, “veí de Tràpena, a Sicília”³⁶.

Però el més rellevant i sorprenent de tot plegat és que aquest mariner es cognomena “Baruta”³⁹, talment com els mercaders i navegants sículo-barcelonins de la nissaga dels Baruta. Així, per en Claude Carrère, sabem que el

1399 els mercaders Bartomeu Baruta i Joan Roig⁴⁰ ja feien la ruta de Barcelona a Sicília. I, més endavant, al 1451, trobem documentat l'argenter Bernat Baruta, ciutadà de Barcelona, que intervenia en els assumptes de la ciutat per tal d'evitar la circulació de monedes deficients⁴¹. També a la llista dels mestres d'oficis de Barcelona, dels anys 1445-1452, a la nòmina dels ferrers, hi figura un Pere Baruta⁴². Així mateix, per en Jaume Sobrequés sabem que, el 15 de desembre de 1463, la Cancelleria Reial d'Enric I condemna els barcelonins Joan "lo triper" i Francesc Pera a pagar 3.000 florins d'or per la ruptura de pau i treva i per haver donat mort a en Gaspar Baruta⁴³. I al *Fogatge de 1497* –just a l'època de què parlem–, un Bartomeu Baruta consta com a cap de casa a la vila de Molins de Rei⁴⁴, i un altre Baruta, pagès, s'està a Barcelona, a l'illa de cases compresa entre la Rambla i el carrer de les Cabres fins al carrer del Carme⁴⁵.

No hi fa res que el text on apareix documentat aquest Baruta digui explícitament que és "biscaí" i "que s'està a Sevilla"⁴⁶. Suara he mostrat com els Baruta eren ciutadans de Barcelona i, per tant, si vivien aquí, el nom de "Sevilla" és una interpolació evident, com tantes altres referides als fets dels primers viatges colombins, on el nom de la ciutat bètica substitueix el de la capital catalana⁴⁷.

Ara, a més a més, voldria indicar, per acabar de tenir la certesa que estem davant d'un retoc textual, que no ha existit mai a Biscaia, ni al segle XV, ni actualment, cap llinatge Baruta, tal com ho objectiva l'*Euskal Deituren Hiztegia*. Aquest diccionari monumental, únic pel nombre de cognoms bascos que aplega, no recull en cap moment el de "Baruta"⁴⁸.

Fragment "Cristòfor Colom Príncep de Catalunya" de Jordi Bilbeny